

PEKKA NYHOLM: *Maatalouden ryhmäetu eduskunnassa vuosien 1930—39 ja 1945—51 vaalikausina*. Studia Historica Jyväskyläensia IV. Pieksämäki 1965. 122 sivua.

Pekka Nyholmin väitöskirja Suomen eduskuntaryhmien koheesiosta sai ilmestyessään vuonna 1961 hyvin myönteisen vastaanoton ja siinä saavutetut tulokset toivat arvokasta valaistusta tähän tärkeään puoleen poliitti-

sessä päätöksentekoprosessissa. Kiinnostuksella tarttuu sen vuoksi juuri julkisuuteen saatettuun uuteen tutkimukseen, jossa tekijä on siirtynyt tarkastelemaan eduskunnan toimintaa yhä selvemmin varsinaista ryhmätyökentelyä laajemmalla ja epävirallisemmalla, näkymättömämmällä mutta tuskin vähemmän merkityksellisellä ryhmäyhdistelmien tasolla. Tutkimuskohteekseen Nyholm on ottanut keskeisen elinkeinoalan, maatalouden, etujen osakseen saaman kannatuksen eduskunnassamme. Ennen kaikkea näiden etujen kannatuksen säännönmukaisuuden voisikin odottaa usein ylittävän puoluekuuluvuuden vaikutuksen kansanedustajia yhdistävänä siteenä. Tekijän lopulliset tavoitteet lienevät kuitenkin paljon pitemmällä, koskapa hän itse luonnehtii suppeahkon teoksensa vain »esitutkimukseksi», jolla pyritään selvittämään, millaista täydennystä tällainen ryhmäetua koskeva tutkimus voisi tarjota eturyhmien poliittisen vaikutusvallan arviointiin yleensä ja voisiko käytetty metodi soveltua ryhmäetujen tarkasteluun paremmin kuin varsinainen eturyhmätutkimus.

Pyrkimyksenä on näin osoittaa, millaiseksi maatalouden merkitys muotoutuu maatalouden ryhmäedun kannatuksen valossa tutkittuna. Tämä olisikin jo riittänyt esitutkimuksen tarkoitukseksi, mutta Nyholm ei ole tyytynyt tähän, vaan on halunnut samalla vetää tuloksistaan »yleisiä, lähinnä hypoteesin luontoisia johtopäätöksiä» ryhmäedun esiintymisestä myös valitsijakunnan keskuudessa. Ilmeisesti juuri tutkimuksen kaksinaisesta tarkoituksesta johtuu, ettei syitä ja seurauksia ole pystytty pitämään johdonmukaisesti erillään toisistaan, vaan on päädytty kehän kiertämiseen, mikä sitten heijastuu koko tutkimuksessa. Oikeastaan ei lopulta saa selvyttä siihen, mitä tekijä arvioi esitutkimuksensa osoittavan käytetyn metodin soveltuvuudesta. Yhteenvedossa tyydytään vain kokoamaan havainnot siitä, miten merkittäväksi maatalouden ryhmäetu on eduskunnassa osoittautunut (tärkeimpinä kriteereinä maataloutta koskevien ratkaisujen lukumäärä ja ryhmäedun saama säännöllinen kannatus kansanedustajien taholta) ja mistä tekijöistä tämän merkityksen on todettu riippuvan.

Voimakkuudeltaan maatalouden merkitystä on tyydyttävä kuvaamaan sillä, että maatalousaiheisten äänestysten osuus kaikista avoimista äänestyksistä tarkasteltavana olevilla ajanjaksoilla (1930—39 ja 1945—51) oli 10—20 % ja että tällaisia äänestyksiä katsotaan olleen useammin esillä kuin mihinkään muuhun erityisettuun liittyviä. Jatkuvuudeltaan ryhmäedun kannatus osoittautui hyvin säännölliseksi. Maataloutta kannattavat ryhmäyhdistelmät kylläkin saattoivat vaihdella huomattavasti, mutta kannatuksen ryhmittäinen epäsäännöllisyys johtui erilaisten äänestysaiheiden esiintymisestä. Jaettaessa maataloutta koskeva äänestysaineisto kahteen osaan, varsinaisiin maatalousäänestyksiin ja sosiaaliagraarisiin äänestyksiin, edellisissä todettiin 1930-luvulla keskimäärin lähes joka toisen ja sodan jälkeen useamman kuin joka toisen äänestäneistä edustajista asettuneen

kannattamaan maatalouden ryhmäetua, ennen kaikkea tietenkin maalaisliiton edustajien (keskim. 78 ja 77 %). Sosiaaliagraarisissa äänestyksissä havaitaan sosialidemokraattisen puolueen edustajien 1930-luvulla ja SKDL:n edustajien sodan jälkeen omaksuneen johdonmukaisesti myönteisen asennoitumisen. Voi uskoa myös tekijän päätelmään, että eduskunnan suhtautuminen maatalouden ryhmäetuu oli näin poliittisesti kaksidimensionaalista, samoin kuin useimmiten siihenkin, että hallitusyhteistyö ja kulloinkin noudatettu maatalouspolitiikka vaikuttivat suuresti maatalouden ryhmäedulle porvarillisissa puolueissa osoitetun kannatuksen vaihteluun, vaikka — kuten tuonnempana tarkemmin käy ilmi — näiden tulosten suhteen tekee mieli esittää eräitä varauksia.

Ryhmäkohtaisen tarkastelun ohessa jäävät hyvin rajoitetuiksi ja pelkkiin olettamuksiin johtaviksi edustajakohtaisen kannatuksen analysoiminen sekä maatalousvaliokunnan jäsenten ja koko eduskunnan jäsenistön keskenään asennoitumisen vertailu. Tutkimuksen suurimmat puutteet ovat kuitenkin löydettävissä jo edellä mainitusta omaksutun lähestymistavan soveltuvuuden keskeneräiseksi jäämisestä, tutkimuksen käsitteistön ja julkiasun epätäsmällisyydestä sekä lopuksi tutkimuksen toisen tarkoituksen toteuttamistavasta. Johtopäätösten tekeminen maatalouden ryhmäedun esiintymisestä valitsijakunnan keskuudessa ja valitsijakunnan rakenteen vaikutuksesta ryhmäedun kannatukseen eduskunnassa jäävät niin ristiriitaisten perusteiden varaan, että joutuu vakavasti harkitsemaan, oliko teoksen julkaisemiseen tässä vaiheessa lainkaan aihetta.

Yksiselitteisyyttä kaipaa jo eturyhmän ja ryhmäedun käsitteiden määrittelystä. Johdannossa tosin selvästi esitetään, että eturyhmät ajavat tiettyjen yhteiskuntapiirien etuja eli ryhmäetuja (puolueet tuskin sentään vastakohtana käsittelevät asioita koko yhteiskunnan kannalta!), mutta myöhemmin käsitteelle eturyhmä esitetään sellaisiakin merkityksiä kuin »maatalousväestö» tai pelkkä »maatalous» (esim. s. 11—12, 14 ja 95). Myös hyväksyvä viittaus A. F. Bentleyyn tapaan käyttää käsitteitä eturyhmä ja ryhmäetu identtisinä on omiaan yhä sekoittamaan käsitteistöä. Ryhmäedun käsitteen määrittelyssä puolestaan tulee esille piirre, josta varsinaisesti johtuvat tutkimukselle luonteenomaiset kehäpäätelmät. Nyholmin lähtökohdانا on olettamus, että ryhmäedun kannatuksen laajuus eduskunnassa »luonnollisesti» heijastaa sen merkitystä valitsijakunnan keskuudessa. Tästä olettamuksesta tekijä ei pysty vapautumaan, vaikka myöntääkin väliin, ettei mainitun kannatuksen tarvitse välttämättä edustaa valitsijakunnan asennoitumista. Tuloksena ovat seuraavat keskenään sovittamatomat käsitykset ja pyrkimykset: lähdetään siis perusolettamuksesta, että eduskunnassa havaittava ryhmäedun kannatus käytännössä ankkuroituu vastaavan edun tunnistamiseen valitsijakunnan keskuudessa, mutta sitten pyritään selittämään ryhmäedun kannatuksen säännönmukaisuutta ja siinä

havaittavia vaihteluita muun muassa juuri valitsijakunnan rakenteessa todetuilla samansuuntaisilla muutoksilla sekä päädytään lopuksi — pyritäessä tekemään johtopäätöksiä ryhmäedun esiintymisestä valitsijakunnan keskuudessa — perustelevaan eräiden puolueiden valitsijakuntien rakennetta viittaamalla puolestaan niiden tietynlaiseen suhtautumiseen maatalouden ryhmäetun (s. 13 ja 100)!

Tutkimustuloksiin vaikuttaa luonnollisesti myös se, millä perusteilla maatalouden ryhmäedun sijainti eduskunnan äänestysjakautumissa määryytyy. Nyholm mainitsee tässä kohden käyttäneensä kahta kriteeriota: 1) asiasisältöön perustuvaa, jolloin maatalouden ryhmäetua on katsottu kannattaneen sen puolen, joka on esiintynyt tämän edun »maksimoimiseksi» (ts. kannattanut sen lisäämistä tai vastustanut sen vähentämistä), ja 2) mekaanisempaa poliittista kriteeriota, joka saadaan olettamuksesta, että maalaisliiton enemmistö asettuu puoltamaan maatalouden ryhmäedun maksimoimista ja sosiaalidemokraattinen ryhmä (ja sodan jälkeen erityisesti SKDL) useimmiten vastustamaan sitä. Tosiasiassa sijainnin kriteeriksi riittäisi pelkästään ensimmäinen peruste, sillä toisen kriteerion avulla on tapahtunut vain äänestysten jakaminen edelleen kahteen ryhmään, joita tekijä nimittää varsinaisiksi maatalousäänestyksiksi» ja »sosiaaliagraarisiksi äänestyksiksi». Viimeksi mainitun jaon huomioonottaminen ja sen yksityiskohtaisten perustelujen pitävyys on kuitenkin siitä syystä olennaisen tärkeää, että tämä jako on kautta linjan, molempina ajanjaksoina, tutkimustulosten tarkastelun perustana (yhtenä kokonaisuutena maatalouden ryhmäedun käsitettä sen sijaan ei käsitellä lainkaan, vaikka epätasälliset sanonnat useasti sitä edellyttäisivätkin).

Huomio kiintyy ennen kaikkea siihen, että Nyholm on päätenyt toisen maailmansodan jälkeisenä aikana erottamaan tietyt äänestykset sosiaaliagraarisiksi erilaisin perustein kuin sotaa edeltävänä aikana. Alussa on oikeastaan pidetty sosiaalidemokraattien asemaa äänestysjakaumissa ratkaisevana, sillä nimen omaan tämän ryhmän enemmistön kanta on leimannut tietyt äänestykset sosiaaliagraarisiksi huolimatta siitä, kannattiko myös maalaisliiton enemmistö niitä vai ei (kysymys oli tällöin lähinnä pienviljelijäväestön etujen ajamisesta). Sotien jälkeistä aikaa käsitellessään tekijä sen sijaan katsoo tarkoituksenmukaiseksi muuttaa jakoperusteita siten, että sellaiset äänestykset, joissa kannattajina olivat sekä maalaisliitto että molemmat tai jompikumpi vasemmistupuolueista, onkin luettu varsinaisiksi maatalousäänestyksiksi. Muutoksen perustelut — vasemmiston kaksijakoisuus, aloitteen tuleminen näissä tapauksissa useimmiten maalaisliiton taholta ja vasemmistupuolueiden toimiminen vain passiivisina kannattajina — eivät tunnu tarpeeksi painavilta; menettelystä voi päinvastoin esittää koituvan useita haitallisia seurauksia. Maalaisliitto tulee näin keinotekoisesti suljetuksi pois siitä sosiaaliagraarisesta toiminnasta, vasemmalle suuntau-

tuvan, pienviljelijöihin vetoavan maatalouspolitiikan harjoittamisesta, jota sen eräät aloitteet nimen omaan kuvastivat jo 1930-luvulta lähtien ja josta koko tämän käsitteen esille tuominen on johtunut. Maalaisliiton sosiaali-agraaristen ehdotusten käsitteleminen eri ryhmässä kuin vasemmistopuolueiden vastaavien aloitteiden hämärtää samalla poliittista kaksidimensio-naalisuutta eduskunnan suhtautumisessa maatalouden ryhmäetuun, jonka näkymistä Nyholm korostaa. Yhteenvedossa esitetty käsitys ilmeisestä mahdollisuudesta »jakaa äänestysaineisto muodollisesti selvien ja asiallisesti perusteltavien ominaisuuksien mukaan kahteen luokkaan» ei ole täysin vakuuttava senkään vuoksi, että etenkin luokituksen perusteena käytetyn aloitteiden lähtökohdan yhtenäisyys johtuu sodanjälkeisen ajan osalta juuri siitä, että maalaisliiton aloitteet tällöin on luettu varsinaisiin maatalous-äänestyksiin. Suoranaista häitää on tutkimukselle ollut siitä, että sosiaali-agraaristen äänestysten määrä on supistunut tällöin vielä pienemmäksi kuin 1930-luvulla, niin ettei aineiston jakamisesta voine saada paljoa irti edes pitkälle kehitetyillä tekniikoilla (vuoden 1951 jälkeisenkin ajan huomioon-ottaminen, jolloin avoimet koneäänestykset olisivat laajentaneet aineistoa, olisi ainakin väitöskirjassa esitettyjen huomioiden perusteella ehkä ollut ajateltavissa). Niin ikään menetetään käytettyjen jakoperusteiden erilai-suuden vuoksi mahdollisuudet ajanjaksojen välisten vertailujen tekemiseen.

Maatalouden ryhmäedun nauttima keskimääräinen kannatus eri edus-kuntaryhmien keskuudessa on perustellusti laskettu äänestyksiin osaaotta-neista eikä edustajien kokonaismäärästä, jolloin poissaolot eivät pääse pal-joa tuloksiin vaikuttamaan. Samoin olisi kuitenkin odottanut tehtävän myös silloin, kun tarkastellaan ryhmäedun edustajakohtaista kannatusta. Seurauksena on nyt, että maatalouden ryhmäedun vastustajiin joutuvat luetuiksi esimerkiksi sellaiset edustajat, jotka ovat 21 äänestyksestä 10 ker-taa äänestäneet puolesta ja seitsemän vastaan tai 25 äänestyksestä 11 kertaa puolesta ja seitsemän kertaa vastaan jne., niin ikään kuusi edistyspuolueen yhdeksästä edustajasta vuosina 1945—48, vaikka heillä oli yhteensä 25 äänestyksessä myönteisiä kannanottoja 9—12 ja kielteisiä vain 3—6. Huo-mio kiinnitetään tässä kohden sitä paitsi vain sellaisiin puolueyrhmiin, jotka äänestyksissä voimakkaasti hajaantuivat, jolloin tarkastelun ulkopuolelle jäävät täysin IKL:n ja SKDL:n sekä miltei poikkeuksetta myös maalais-liiton ja sosiaalidemokraattien edustajat. Mielenkiintoisia poikkeavia yksi-löitä saattaisi kuitenkin esiintyä näidenkin edustajien joukossa, ja vasta yhtenäisemmin kaikkiin ryhmiin koko aikana kohdistunut tutkimus voisi yleensäkin tuoda esille esimerkiksi joidenkin henkilöiden vakaan ja joh-donmukaisen suhtautumisen tiettyihin etuihin. Tarkastelussa havaitaan ajoittaista ryhmäedun kannatuksen säännönmukaisuutta alueellisella (Pohjois- ja Itä-Suomen vaalipiirit) tai ammatillisella (maanviljelijät) poh-

jalla, mutta esimerkiksi asuinpaikkaan ei tällöin kiinnitetä lainkaan huomiota, vaikka juuri maaseudun ja kaupunkien välisen vastakohtaisuuden merkitys tuodaan muissa yhteyksissä selvästi esille.

Kahden tarkasteltavana olevan ajanjakson osalta yhteenvetoa luodessaan ja etsiessään selitystä maatalouden ryhmäedun kannatuksessa havaittaviin vaihteluihin Nyholm esittää — kuten alussa jo todettiin — joukon sellaisia tulkintoja, rinnastuksia ja johtopäätöksiä, joita tutkimustulokset eivät riitä perustelevaan ja joita ei voitane pitää hypoteeseinäkään mielekkäinä. Ensimmäiselle perusteelle, kannatuksen osoittamiselle riippuvaksi eduskuntaryhmän suhteesta hallitukseen, löytyy varmaankin katetta, vaikka tekijä ei lopussa ota huomioon sitä epäjohdonmukaisuutta, että maalaisliiton ryhmän kannatuksen sosiaaliagraarisille ehdotuksille oli 1930-luvun alun ja lopun hallituskausina nimen omaan todettu olleen suurempi kuin oppositiokaudella sen sijaan, että yhteenvedossa esitetyn »kannatuksen kaavan» mukaan olisi pitänyt olla päinvastoin. Hallitusyhteistyön esittäminen syyksi molemmissa tapauksissa viittaa siihen, että Nyholmin käsitys: hallituksen jäsenyyteen ja yhteistyöhön muiden puolueiden kanssa liittyvät sopimukset vaikuttavat yksinomaan rajoittavasti maatalouden ryhmäedun kannattamiseen, on liian pelkistetty.

Toisella muutosten selityksiperusteella »ryhmän puolustrategisellä päätöksellä kannatuksen lisäämisestä» Nyholm tarkoittaa eduskuntaryhmien asettumista toisinaan vain taktillisista syistä kannattamaan ryhmäetua. Tällaisia päätöksiä eduskuntaryhmät ovat tietenkin saattaneet tehdä, mutta kertaakaan ei osoiteta — esimerkiksi eduskuntaryhmien toimintakertomuksiin tai kokouspöytäkirjoihin perustuen —, milloin tällaisia oletettuja päätöksiä tai sopimuksia olisi todella tehty.

Erityisen epävarmalla pohjalla johtopäätöksiä tehtäessä liikutaan silloin, kun Nyholm etsii puolueiden valitsijakunnan rakenteesta perusteita maatalouden ryhmäedun kannatuksen »yhdenmukaiselle kaavalle» (s. 99—100). Hän lähtee jälleen olettamuksesta, että »edustajat asennoitumisellaan seuraavat jossain määrin valitsijakuntansa tahtoa» (lisäten kuitenkin: »— — — sikäli kuin ovat siitä perillä»), ja katsoo, että tämä hypoteesi ja syy-yhteys olisivat todennettavissa, jos ryhmien voimasuhteiden muutokset eri vaaleissa vastaisivat maatalouden ryhmäedun kannatuksessa todettuja muutoksia. Juuri eduskuntaryhmien voimasuhteissa tapahtuneiden muutosten tulkintaan sisältyvät tutkimuksen ihmeellisimmät johtopäätökset. Nyholm katsoo esimerkiksi sen, ettei sosiaalidemokraattien maatalouden ryhmäedulle antaman kannatuksen ole havaittu muuttuneen puolueen 1930-luvulla saamasta voimallisästä huolimatta, osoittavan, että heidän saamansa lisä-äännet ovat tulleet »asutuskeskukselaisista yhteiskuntapiireistä», jotka eivät ole tunteneet maatalouden ryhmäetua omakseen. Johdonmukainen — joskaan ei silti oikeutettu — päätelmä voisi kuitenkin olla

vain se, että lisäpaikat tässä tapauksessa olivat tulleet samassa suhteessa maaseudulta ja asutuskeskuksista. Omasta tulkinnastaan tekijä kuitenkin johtuu edelleen päättelemään, että asutuskeskuslaisten äänestäjien suhteellinen osuus oli vastaavasti vähentynyt porvarillisten puolueiden osalta. Tämän taas hän toisaalta katsoo edustajakohtaisesti merkitsevän sitä, että maatalouden ryhmäetua kannattavien edustajien suhteellinen osuus näissä ryhmissä oli kohonnut, mikä vastaakin hänen tutkimustulostensa mukaista kehitystä. Tämäntapaisten johtopäätösten tekemisestä »sillä edellytyksellä, että äänestäjäkunnan rakenteella on vaikutusta edustajain kannanottoihin ja näinhän täytynee ainakin jossain määrin olla, koska mm. maatalouden ryhmäedun kannatuksella on todetut kiinteät piirteet vaalikaudesta toiseen» on seurauksena selvä kehäpäätelmä, riippumattomaksi edellytetyn muuttujan selittäminen riippuvalla muuttujalla. Ajatus maatalouden ryhmäedun kannatuksen perustumisesta yksinomaan valitsijoista riippumattomaan individualistiseen harkintaan hylätään puolestaan sen vuoksi, että kannatuksen kaavan olisi siinä tapauksessa pitänyt olla »paljon oikukkaampi».

Ihmettelemään jää tässä yhteydessä myös sitä, millä perusteilla Nyholm pelkästään eri puolueiden vuosina 1933 ja 1936 sekä 1945 ja 1948 menettämien tai voittamien paikkojen määriä vertaillen voi päätellä mm., että kokoomuspuolueen oli täytynyt vuonna 1933 menettää ääniä sekä IKL:lle että sosiaalidemokraateille, vieläpä että puolueen ääntenmenetykset lienevät olleet kummallekin taholle yhtä suuria. Maatalouden ryhmäedun kannatuksesta ao. ryhmissä hän sitä paitsi vielä päättelee IKL:ään siirtyneiden olleen maaseutuväkeä ja sosiaalidemokraatteja kannattamaan siirtyneiden asutuskeskuskalaisia. Selitettäessä, että näin voidaan »verrattain tarkoin seurata äänestäjäkunnan muutosten vaikutuksia edustajain äänestyskäyttäytymiseen», ei lainkaan huomata sitä, ettei pelkkien nettomuutosten perusteella voida päätellä mitään äänestäjien siirtymisten suunnista, vielä vähemmän määristä, ja ettei kahden muuttujan todistettu yhdensuuntainen kehityskään vielä sano mitään niiden välisestä riippuvuudesta. Joissakin yhteyksissä tekijä tosin viittaa muunkinlaisten siirtymisten mahdollisuuteen, mutta sivuuttaa asian ryhmäedun kannatukseen vaihtelua aiheuttamattomana.

Tutkimuksen selvimpiin loppupäätelmiin kuuluu, että maatalouden ryhmäedun kannattajien, eräänlaisen maatalousryhmän tai -blokin, vahvuus on huomattavan stabiili yksityisten puolue ryhmien osoittaman kannatuksen vaihteluista huolimatta. Tämän Nyholm katsoo viittaavan siihen, että ryhmän takana on samoin vakaana pysyvä äänestäjäjoukko, joka projisioi maatalousystävällisen kantansa eduskuntaan »valitsemiensa edustajien välityksellä». Mikä on sitten maatalousryhmä ja mikä määrää, kuka on maatalousväestön valitsema edustaja? Maatalousryhmällä tekijä ilmeisestikin tarkoittaa yksinomaan niitä kansanedustajia, jotka ovat varsinaisissa maatalous-

äänestyksissä äänestäneet maatalouden ryhmäedun puolesta. Sosiaaliagrismi ryhmäetuna käsitetään siis eri asiaksi kuin varsinainen maatalouden ryhmäetu, ja se osoittautuu kannatukseltaan päinvastoin huomattavan epävakaaaksi. Mainittu ero ei kuitenkaan esityksessä pysy selvänä, ja muutenkin jää harkitsemaan puuttuvan yhteiskäsitteen käyttökelpoisuutta tässä yhteydessä. Maatalousväestön valitseman edustajan kriteeriksi ei teoksesta löydy muuta selitystä kuin edustajan maataloudelle ystävällinen asennoituminen: maaseutuväestön valitsevat edustajat ovat tietoisia valitsijakuntansa rakenteesta ja noudattavat maatalouskysymyksissä politiikkaa, jota he uskovat valitsijain heiltä odottavan. Lukija odottaisi edes yritystä selvittää, millaiselta seudulta kukin edustaja oli saanut enimmäkseen äänensä, esimerkiksi tarkistamalla vaalitulosten perusteella, miten suuren osan äänistään kukin edustaja oli saanut maatalousvaltaisista kunnista jne. Muussa tapauksessa ei voitane lainkaan puhua »maatalousväestön valitsemista edustajista». Mainitusta käsityksestään Nyholm joka tapauksessa saa selityksen maatalouden ryhmäedun kannatuksen pysymiseen vakaana tätä elinkeinoa harjoittavan väestön suhteellisen osuuden supistumisesta huolimatta. Hän pitää todennäköisenä, että »maaseutuväestö ei kaikkialla ole löytänyt omasta keskuudestaan kyllin monta edustajaksi sopivaa ehdokasta», vaan on antanut äänensä muillekin maaseutuyhteisössä luottamusta herättäville ja valitsijain toiveiden mukaan toimiville ehdokkaille. Ajatuksen kehittelyn päätteeksi Nyholm kiteyttää käsityksensä äänestäjän ja edustajan välisestä suhteesta seuraavaan: »Vain tällaisen riippuvuussuhteen olemassaolo voi selittää näiden maatalouden harjoittajain piiriin kuulumattomien edustajain johdonmukaiset kannanotot» (s. 108).

Esitetyssä näkemyksessä ei jätetä paljon sijaa individualistisesta harkinnasta johtuville tms. »näkymättömille» vaikutuksille. Sen sijaan Nyholm viittaa joko aikaisemmin mainittuun puolueiden hallitusyhteistyöhön tai opposition asemaan taikka neljänteen selityspeniteeseensä, maatalouspolitiikan suunnanmuutokseen, maalaisliiton ja SKDL:n pienviljelijöihin vetoaviin ehdotuksiin, jotka ovat vähentäneet varsinkin kokoomuspuolueen maatalouden ryhmäedulle antamaa kannatusta sodan jälkeisissä eduskunnissa.

Yleishavaintona jää tutkimuksessa kaipaamaan ennen kaikkea useampien muuttujien käyttöä rinnan analyyseissa (esimerkiksi koheesioindeksin laskemista erikseen ryhmäedun puolesta ja sitä vastaan äänestämisen osalta tai ryhmäedun kannatuksen tarkastelua hallitusblokkiin ja oppositioon kuuluvien osalta erikseen), jotta aineistosta olisi saatu enemmän tuloksia irti, ja muidenkin lähteiden kuin eduskunnan pöytäkirjojen käyttöä äänestystilanteita kuvattaessa.

Tavallista raskaammaksi teokseen perehtymisen tekevät erittäin kankeiden lauserakenteiden käyttö, teoksen ilmeisesti täysin tarkistamaton kieliasu ja monet puutteellisina harhaanjohtavat tauluotsikot sekä ennen

kaikkea lukuisat käsitteelliset epäselvyydet, joiden olemassaolo — ja eräänlainen »kamarifilosofian» synty — lienee ymmärrettävä lähinnä kiireestä ja kanssakäymisen puutteesta johtuviksi. Usein ei ole helppo saada edes selville, mitä tekijä tarkoittaa. Ilmeistä onkin, että Nyholmin on vielä täysin tarkistettava uuden tutkimussuunnitelmansa perusta. Olisi vain toivonut hänen etukäteen havainneen esimerkiksi laitosten monistesarjojen käyttökelpoisuuden julkaisumuotona laajan tutkimuksen alkuvaiheessa; näinhän on mahdollista saada ajatuksensa julkisuuteen, mutta samalla jokaiselle tarpeellista kritiikkiä jo silloin, kun viitteet vielä ovat hyväksi käytettävissä.

Martti Noponen